

AANBEVELINGEN ONTHEEMDEN UIT OEKRAÏNE

17/02/2025/

CARITAS – ORBIT - VLUCHTELINGENWERK

Context

Op 25 juni 2024 werd het statuut tijdelijke bescherming op Europees niveau verlengd tot 4 maart 2026. Nu tijdelijke bescherming zijn vierde jaar ingaat, rijst de vraag of de “tijdelijkheid” van het statuut nog langer kan verenigd worden met de aanhoudende duur hiervan.

De nood aan een duurzaam toekomstperspectief wordt met de dag prangender. Een statuut dat haar wortels enkel kent in een conflict waarvan het verloop onvoorspelbaar is, zal integratie- en inclusieprocessen onnodig blijven afremmen. Het besluit van de Vlaamse regering van 6 december 2024¹ voorziet een definitieve stopzetting van subsidiëring van begeleiding tegen Maart 2026. Zich uitsluitend vastpinnen op een scenario waarbij Maart 2026 een beëindiging van het verblijf zal meebrengen, is voorbarig en ontkent de blijvende noden van ontheemden. Tijdelijke bescherming kan niet worden gereduceerd tot een pauze-knop, maar dient te fungeren als een opstap naar een duurzaam toekomstperspectief. Ongeacht het verdere verloop van het conflict is een verblijfsstatuut een instrument van leven, overleven en zorgen voor wie niet kan of kon vluchten.

Duidelijkheid is nodig voor de ontheemden uit Oekraïne zelf maar ook voor alle andere betrokken actoren zowel op lokaal, regionaal, federaal, als Europees niveau. Nog elke dag krijgen een vijftigtal mensen tijdelijke bescherming.² Het Vlaamse regeerakkoord voorziet de definitieve beëindiging van de subsidiëring voor opvang, en de nooddorpen zijn gesloten of aan het sluiten. Een kwalitatief en duurzaam dak boven het hoofd is nochtans een voorwaarde voor integratie en een menswaardig bestaan. Een afbouwscenario zonder volwaardig alternatief gaat voorbij aan de realiteit dat huisvesting een blijvende problematiek is, en dat investeringen broodnodig blijven ongeacht de aard van het statuut. Nu de oorlog in Oekraïne zijn vierde jaar ingaat, moeten we verder durven kijken dan het kader van tijdelijke bescherming. Deze vooruitblik dient echter gepaard te gaan met een vernieuwde focus op de huidige urgente noden, met name opvang en huisvesting.

Met deze nota wil het middenveld aanbevelingen formuleren die zich focussen op twee onderling gerelateerde domeinen die van groot belang zijn in het kader van een toekomstige oplossing; namelijk het statuut en de inclusie van ontheemden uit Oekraïne.

Aanbevelingen

Aanbevelingen met betrekking tot het bevorderen van huisvesting, inclusie en integratie van ontheemden uit Oekraïne

1. Voorzie in een vlotte en transparante registratieprocedure

Voorzie voldoende capaciteit in het registratiecentrum voor tijdelijk ontheemden, zodat aanvragen behandeld kunnen worden zonder wachttijden. Garandeer in ieder geval dat mensen niet moeten wachten tot zij erkend zijn als tijdelijk beschermde om toegang te kunnen krijgen tot opvang.

---

¹ [Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van een subsidie aan lokale besturen voor de opbouw van opvangcapaciteit voor tijdelijk ontheemden uit Oekraïne \[...\]](#)

² DVZ, tijdelijke bescherming – maandelijkse statistieken, Oktober 2024

Garandeer inschrijving in de bevolkingsregisters, het verkrijgen van verblijfsdocumenten en toegang tot een OCMW/CPAS.

2. Voorzie in een regelgevend kader voor personen met een opvangnood en faciliteer de doorstroom naar huisvesting

Opvang en huisvesting zijn essentieel om toegang te verkrijgen tot een verblijfsvergunning en andere sociale rechten. Het voorzien van noodopvang bij aankomst en een vlotte doorstroom naar huisvesting bij een lokaal bestuur dienen vooropgesteld te worden in elk beleid dat inzet op de toegang tot werk, scholing, alsook op de mentale veerkracht van tijdelijk ontheemden.

Op federaal niveau

Zorg voor een duidelijk regelgevend kader voor de opvang van tijdelijk ontheemden, waarbij de verantwoordelijkheden van de betrokken actoren (federaal, gewestelijk en lokaal) zijn uitgelijnd zodat niemand tussen de mazen van het net valt.

De doorstroom naar het lokaal niveau dient te worden verzekerd door een sluitend doorstroommechanisme. Enkel de verhoging van de noodopvangcapaciteit in combinatie met een blijvend aanbod van de huisvestingstool tool en proactieve ondersteuning bij het vinden van huisvesting, kunnen voorkomen dat ontheemden dak- en thuisloos worden. Onzekere en tijdelijke opvang en huisvesting staan de opening van verblijfs- en sociale rechten in de weg.

Op regionaal niveau

Maak van de melding tijdelijk wonen een structureel onderdeel van het woonbeleid ten aanzien van deze en andere nieuwkomers, ook in Brussel en Wallonië. Omkader de stedenbouwkundige melding met een begeleidingsdienst die toeziet op de duurzaamheid van het samenhuizen.

Op lokaal niveau

Zorg dat er bij toekenning van een beschermingsstatuut steeds voldoende capaciteit is in noodopvang of transitiehuisvesting in Brusselse, Vlaamse en Waalse steden doormiddel van een duurzame financiering. We kunnen niet blind zijn voor de groeiende groep dak- en thuislozen. Men dient deze middelen dan ook in te zetten voor een bredere doelgroep dan enkel de tijdelijk ontheemden, waarbij men lessen kan trekken uit de mogelijkheden en maatregelen die werden gecreëerd bij aanvang van het conflict in Oekraïne.

Voor Vlaanderen kunnen best alle centrumsteden beschikken over een nooddorp met een capaciteit in verhouding tot de totale bevolking. Gezien de hoge woningnood bij andere vluchtelingen, kunnen deze nooddorpen toegankelijk zijn voor de erkende vluchtelingen en ontheemden.

Spoor actief en aanhoudend tijdelijke leegstand op en zet deze in als tijdelijk alternatief. Maak ook gebruik van kleinschalige modulaire wooneenheden op leegstaande kavels.

Deze ondersteuning voor duurzame huisvesting dient proactief in te spelen op kwetsbare profielen die gezien hun specifieke noden moeilijker hun weg vinden naar de private huurmarkt. Het gaat hierbij onder andere om personen met ernstige psychische kwetsbaarheden, fysieke beperking, medische problemen en grote gezinnen.

Erken en financier burgerinitiatieven en organisaties die bijdragen aan de woonkansen van erkende vluchtelingen en ontheemden.

3. Zorg voor een heldere bepaling van verantwoordelijkheden

Garandeer een vlotte doorstroom van informatie tussen de verschillende actoren die betrokken zijn bij de registratie, noodopvang en opvang van ontheemden (onder meer DVZ, Fedasil, het Brussels Gewest en de andere Gewesten) zodat alle betrokkenen steeds op de hoogte zijn van de noden op het terrein.

4. Zet in op een blijvende ondersteuning van en door lokale besturen en middenveldorganisaties

Op regionaal niveau

Behoud de werking van de taskforce Oekraïne en breid deze uit naar alle nieuwkomers. Maak werk van een interministeriële conferentie tussen de kabinetten van Wonen, Gelijke kansen en Inburgering en Asiel en Migratie.

Voorzie in blijvende ondersteuning van lokale besturen en middenveldorganisaties, zodanig dat de toenemende integratie van Oekraïne-werkingen in het reguliere aanbod niet leidt tot een afname in de kwaliteit van de dienstverlening voor deze, en andere doelgroepen.

Schep zo snel mogelijk zekerheid voor de lokale besturen wat de financiering van opvang, onderwijs en andere dienstverlening betreft.

Op lokaal niveau

Zet OCMW's/CPAS aan om niet te desinvesteren in beroepskrachten en voorzie voor ontheemden uit Oekraïne een toegankelijk en betaalbaar systeem van tolken.

Investeer in elke centrumstad in een 'Gemeenschapscentrum voor ontheemden uit Oekraïne en erkende vluchtelingen' waar de betrokkenen zelf een platform kunnen uitbouwen voor maatschappelijke participatie en wisselwerking.

5. Faciliteer de toegang tot onderwijs

Verleng de Oekraïne-decreten³ en de daarin opgenomen specifieke maatregelen zodanig dat er blijvende flexibiliteit is op vlak van afstandsonderwijs, en er blijvende voorzien wordt in financiële en psychosociale ondersteuning. Zo kunnen onderwijsinstellingen een veilige en ondersteunende omgeving behouden voor alle betrokkenen, met oog voor de specifieke situatie van ontheemden (uitzichtsloosheid, extra werkdruk,..), inclusiviteit en culturele sensitiviteit.

Voorzie proactief voldoende aanbod in het onderwijs op basis van de aankomstcijfers.

Maak blijvend werk van voldoende aanbod van (gratis) taallessen voor zij die de landstaal willen leren.

---

³ Zoals beschreven in omzendbrief SO/2022/01

6. Faciliteer de toegang tot de arbeidsmarkt

Maak de arbeidsmarkt zo toegankelijk mogelijk. Onderzoek wat de voornaamste drempels zijn en focus niet op maatregelen die enkel op korte termijn voordelig zijn. Versterk daarbij ook de sociale inspectie om werkgevers die deze zwakkere doelgroep op de arbeidsmarkt misbruiken op te sporen en te bestraffen.

Aanbevelingen met betrekking tot het statuut tijdelijke bescherming en het mogelijke verblijfskader na maart 2026

1. Creëer een uniform beleid

Creëer een zo uniform mogelijk beleid op EU-niveau. Een versnippering hiervan zal secundaire bewegingen in de hand werken, met complexe verblijfssituaties als gevolg. Afstemming tussen de lidstaten over een oplossing dient verder te gaan dan beslissingen over het verblijfsstatuut, maar dient ook de voorwaarden, rechten, en verplichtingen te stroomlijnen zodat bovengenoemde sociale rechten niet worden verzwakt als gevolg van een streven om niet “het meest aantrekkelijke” aankomstland te worden.

2. Biedt duurzame toekomstperspectieven

Werk tegen de zomer van 2025 toe naar een duurzaam statuut op Europees niveau dat oog heeft voor de geopolitieke realiteit in Oekraïne en de nood aan blijvende mobiliteit tussen Oekraïne en de lidstaten. Betrek hierbij proactief de Oekraïense gemeenschap zelf.

Voorzie in een tweesporenbeleid dat rekening houdt met zowel het scenario waarbij een veilige en duurzame terugkeer mogelijk wordt, alsook het scenario dat het conflict ook nog na maart 2026 blijft aanhouden en duurzame terugkeer niet mogelijk is.

Voorzie hierbij alvast voldoende juridische waarborgen waarbij het belang van het kind voorop staat, zoals de mogelijkheid om het schooljaar in België af te ronden. Voorzie ook in de mogelijkheid voor studenten om onder dezelfde voorwaarden hun studies aangevat in België af te maken.

Een nieuwe verlenging van tijdelijke bescherming kan enkel plaatsvinden daar waar concrete garanties worden geboden op de omzetting naar een verblijfsrecht van onbepaalde duur na vijf jaar, eventueel door toegang tot het EU-statuuut van langdurig ingezetene⁴.

3. Faciliteer de overstap naar andere bestaande statuten

Faciliteer de toegang tot andere bestaande verblijfsstatuten op basis van werk, studies, en gezinsleven door ontheemden proactief te informeren over hun mogelijkheden en voldoende capaciteit te creëren bij de betrokken diensten. Minimaliseer hierbij de administratieve obstakels die een aanvraag vanuit België onnodig zouden kunnen belemmeren.

Verblijfskaders waaraan voorwaarden worden gekoppeld qua tewerkstelling, opleiding, ... dienen altijd samen te gaan met een vangnet voor zover men niet op veilige en duurzame wijze terug kan naar Oekraïne en men in essentie dus ontheemd blijft.

---

⁴ RICHTLIJN 2003/109/EG VAN DE RAAD van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen

4. Hervat behandeling van verzoeken internationale bescherming

Behandel de verzoeken internationale bescherming van Oekraïners die niet in aanmerking komen voor tijdelijke bescherming. Geef hierbij prioriteit aan de personen die al langer dan 21 maanden in procedure zijn.

5. Verzeker mobiliteit tussen EU en Oekraïne

Verzeker de flexibiliteit op vlak van mobiliteit tussen Oekraïne en de lidstaat waar men tijdelijke bescherming geniet. De realiteit is dat veel Oekraïners tijdelijk teruggaan naar hun thuisland.⁵ Een toekomstig statuut dient deze flexibiliteit blijvend te verzekeren met oog op heropbouw.

6. Verzeker een gelijke behandeling

Vermijd dubbele standaarden. Een toekomstige oplossing dient de termijnen en voorwaarden van de huidige verblijfskaders te respecteren. Daar waar regelgeving wordt versoepeld, dienen deze versoepelingen ook te worden uitgebreid naar andere derdelanders. Men dient waakzaam te zijn om maatregelen die bijdragen aan ongelijke behandeling, te verankeren in beleid of wetgeving.

7. Communiceer tijdig en transparant

Alle bovenstaande aanbevelingen dienen gepaard te gaan met een heldere communicatie tegen de zomer van 2025, alsook met de nodige maatregelen op administratief niveau om de overgang na maart 2025 te faciliteren. Een tijdelijke verlengingsmaatregel mag in geen geval afbreuk doen aan de urgentie om te reflecteren over de overgang naar een duurzaam statuut.

8. Voorzie voldoende Administratieve en logistieke capaciteit

Hou rekening met de administratieve, sociale en logistieke capaciteiten van de beslissingsorganen (migratiediensten belast met het toekennen van verblijfsstatuten) en lokale besturen.

9. Zorg voor een inclusieve oplossing

Een toekomstoplossing dient inclusief te zijn en helderheid te bieden aan kwetsbare groepen en personen met een complexe verblijfssituatie:

- Roma
- Niet-begeleide minderjarigen
- Personen met medische indicaties
- Derdelanders met een afgeleid statuut
- Personen uit Oekraïne al aanwezig in België voor 24 februari 2022

Vooraf voor de laatste groep is het huidige verblijf precair, aangezien zij niet in aanmerking komen voor tijdelijke bescherming, en hun verzoek tot internationale bescherming in België momenteel niet wordt behandeld. Ook zij hebben zekerheid en perspectieven nodig.

---

⁵ [IOM](#) gaf aan dat in de periode van 24 februari 2022 tot 10 januari 2023 maar liefst 17 miljoen personen de grens overgestoken naar buurlanden en er nog 9 miljoen grensovergangen naar Oekraïne vanuit buurlanden waren

Bovenstaande aanbevelingen dragen bij aan een toekomstige oplossing die:

(1) snelle en effectieve bescherming biedt aan ontheemden

(2) integratie en inclusie faciliteert

(3) zekerheid en flexibiliteit biedt.

Deze nota is tot stand gekomen op basis van overleg tussen Caritas International, Orbit vzw en Vluchtelingenwerk Vlaanderen.